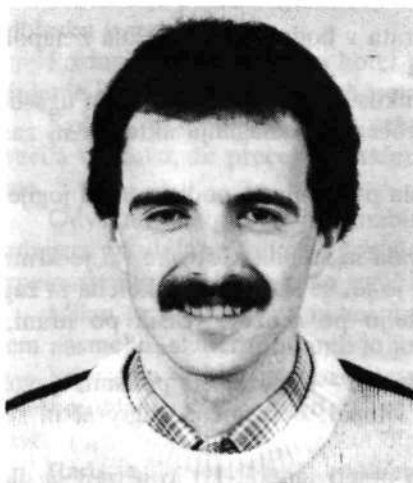

JUTRO ko zakikirika petelin
svoj enolični klic
je sonce že davno obsijalo griče

na gričih od vekomaj
stojijo cerkve in gradovi
božje in kraljevo oko
zreta navzdol
od vekov na veke

petelin s svojo rožo
pa kar kikirika
kdor spi bo spal še naprej
kdor bedi
so mu krvave srage že o prvem svitu
obarvale obraz

Igor
Karlovšek

Kletka

Pređen je prepotena bluza padla
v košaro za pranje, se je koža na
hrbtu osušila, tanka plast potu je
otrdela, se zaluskala. Neprijetno jo
je zaskominalo, segla je po zavesi ob
tušu in jo odstrla.

Vsaj deset minut.

Deset minut sama s seboj.

Stopila je še v hladno pršenje,
ki se je prelilo v gorkoto. Nasržena
koža je pozabila hladno preseneče-
nje, se odela v breskvasto oranžni
preliv in se napela.

Šumot je odplaknil slike v glavi, zaprla je oči, se sprostita. Odtekala je kot voda po njej.

Nikjer Milana in ne zaničevanja.

Nikjer Janka in ne boleznj.

Zasadila je nohte v telo, se prisilila, da je vzdržala čedalje bolj in bolj vročo vodo, četudi je srce nekako stokajoče, utrujeno zatrepetal.

Udarila je po ročki, kot bi odrezal, je tuš ugasnil, zadnji sledovi curka so izginili skozi lijak, po nabrekli koži so se pobesile kaplje.

Ujela je uro v pogled, nekaj minut čez pol tretjo, vsak čas bo tu.
Milan.

Namesto dober dan izpihana sapa, izbruhana služba, zajemanje hladu zatemnjenega stanovanja, z levico odvržena aktovka, desnica v gostih, črnih laseh namesto masaže.

Sedanje v fotelj, iztegovanje nog, stok v tanki slutnji ugodja.

Sprehodil se bo po njej ves hotljiv v spominu na sodelavke, stranke, prijateljice in ljubimke, poln še zadnjič prežvečene avanturice. V kotičku usten bo zatrzalo veselje nad hitrim kavsom v opustelem koncu arhiva, tistim hitrim, brez predigre in besed, kar krilo gor in hajdi.

Še vprašal ne bo, kaj bo za kosilo.

Ne. Sedel bo, si pustil postreči, se sopihajoč nažrl.

Legel bo na kavč, da bo morala imeti Janka v sobi, proti peti, pol šesti se bo izgubil brez slovesa. V kino, na sprehod, zmenek, že kam.

Samo, da bi ne videl in slišal Janka, sina, ki ne more doumeti, da je ta tujec njegov oče.

Samo, da bi se ne srečal s topimi, mongoloidnimi očmi.

Zaslišala je škrtanje ključa, hitro je segla po brisači in se otrla.

Po stanovanju so se pričela odpirati vrata.

Milan je moral v vsakem trenutku vedeti, kje je. V tem sta bila z Jankom kot enojajčna dvojčka. Najbrž se je bal, da bi ga znala pustiti samega z otrokom.

– Tu sem, – je odprla vrata v hodnik in se srečala z napol utrujenim, napol zaskrbljenim pogledom.

Temne oči so se za malenkost razprle, poblisknile in ugasnile.

Opravil je neizogibno proceduro odlaganja aktovke in zasedanja ljubega fotelja.

V otroški sobi je zašumela polivinilasta podloga med jogijem in rjuho, Janko se je prebujal.

Nesrečna je zastala, tvegala in stopila k otroku, ki je krmežljiv napel oči v svetlobo z vrat. Spoznal jo je, se skobacal na kolena in zagugal.

Z zibanjem je izražal željo po družbi, včasih po hrani, po svežih plenica.

– Janko, Janko, lezi še malo, – je poskusila potisniti rjavolaso glavico na blazino, toda otrok se je otepal, nerazločno zagrgral in se prekobalil v nasilno jezo.

– No, no... – je hotela objeti fantka, ko jo je zadela dlan v obraz. Stemnilo se ji je pred očmi, oprijela se je roba posteljice, da bi se ne zgrudila, ko je otrok dokončno izbruhnil v histerično vresčanje.

Skozi hlipanje je za hip predrlo loputanje balkonskih vrat, ko je s hodnika potegnil hlad.

Milan je odšel.

Pet let.

Jankovo rojstvo se je zgrbilo, zabubilo skoznjo. Z vsakim dnem je

delček nje ostal bolj trd in nem, neobčutljiv za pretakanje časa. Čutila je, da jo nekaj požira, čustvovanje je krnelo v nenehnem ponavljanju cikla, ki ga je vsiljevala bolezen. Otrok se ni razvijal, samo rasel je, rasel, rasel, da jo je skelelo v križu, ni pa znal govoriti, le njo je poklical z zateglim, raskavim mam, če se je prestrašil.

Nesrečna, brezupna leta.

Pustila je službo, ostala doma, da bi poskusila z Jankom, kar niso upali v zavodu. Milan ni zmožal potegniti črte. Med prej in sedaj.

Ostal je lagodno tam, še na oni strani pričakovanja naslednika, zaljubljenosti, sanjarjenja. Tisto potem je odvrigel, kot je zmetal stran žoge, vlake in nogometne čevlje številka 22, za katere je v Trstu odštel deset tisoč lir.

Prikazovala so se ji pred očmi, ji vlekla drob na plano, da je ostajala suha, jalova. Med staranje kože je vnikal odmev prijetne službe, znan, s katerimi je prebila pripravništvo, zmožla izpit, neskončnih modrovanj o napredovanju, vrtičkanju, izletih.

Poškilila je proti Janku, ki je pregugal pot v dnevno sobo, se zleknil po preprogi in vlekkel rdečo nit iz nje, medtem ko je iz široko razprtih ust tekla slina.

Popoldne je vztrajno lezlo čez Tivoli, v razbeljeno Ljubljano je potegnil veter in prinesel s seboj vonj zelenja iz okolice.

Prinesla je postano Milanovo kosilo na mizo in se nasmehnila kislih ust odblesku v steklu.

Postana kosila, ki jih ni hotel použiti v Jankovi prisotnosti, ker mu je slinjenje jemalo tek, je v dolgih popoldnevih pojedla sama.

Košček za koščkom, brez teka, do zadnje mrvice. Grizla je, kot bi žvečila dlakavo, že precej zamaščeno telo in mu prizadejala tisočere bolečine.

Odvečna energija se ji je nabirala po bedrih, se obesila na trebuh in zadnjico, izgubila je vitkost, postajala bolj in bolj podobna zapuščenim in zanemarjenim ženskam, ki so izgubile lesk v očeh.

Milan je zabavljaj na njihov račun, marsikdaj mu je pritrnila v skrivnem nasmehu, sleherni od njih jo je zdaj žgal kot neizpovedan greh.

Pripravila je hlačke, povoj in srajčko za malega in si nataknila lahko poletno obleko, ki jo je pred časom spustila v pasu, da jo je lahko potegnila nase.

Rada je šla ven, puste, enolične stene brez okrasja in spominkov so jo dušile, stiskale. Radost je še vedno pretehtala nad tesnobo, ki so jo navešile nanjo mamice zdravih otrok, presegala je še napor, ki ga je povzročalo Jankovo upiranje, obešanje po rokah, nenadno cepetanje in vpitje.

Fantek je začutil spremembo v materinem obnašanju, dvignil je brezizrazni pogled in se pripravil na obrambo.

Kar naprej se je čutil ogroženega, kakor bi se bal, da ga bodo zdaj, zdaj treščili v vodo, da bi izginile s sveta neumne, žabje oči. Po pravilu se je med preoblačenjem otepal, praskal in jo tu in tam ugriznil, če je le mogel.

– Janko, bodi priden. Greva na sprehod. –

Sive oči so kamenele pred približujočimi se rokami, po ribje begale levo in desno.

Prišel je vpiti.

Zaskelero jo je v prsih, vrgla je pripravljene obleke na tla.

– Hudič, hudič prekleti, zakaj se dereš! – je zavpila, da ji je jok ušel iz grla, pretreslo jo je hlipanje. Stekla je na balkon, se naslonila na steno pod sušeče se perilo in izjokala srd nad življenjem, ki se je spotaknilo čeznjo.

Po strehi nad balkonom so se prestopali golobi. Čakali so, da se spuste k sosedu, ki je hranil na balkonu razno kramo, odpadke in smeti.

– Pššš! – jih je pregnala in brisala solze.

– Mam, – je zagolčal Janko in se tresel.

Ujela ga je v naročje in ga stisnila k sebi.

Zavaljeno telo se je krčilo in zvijalo, kakor bi trpelo v zadnjih zdihljajih. Bruhnil je v tožeč jok.

Hitro ga je položila na kavč, ga slekla, prestavila v plenice in povila. Med jokom ga je bilo moč najhitreje urediti. Nataknila mu je še hlačke in ga poskušala pomiriti z glasnim prigovarjanjem.

Stanovalci so že vedeli, kako je z otrokom. Res so še pasli radovednost, toda največkrat se je v njej skrivalo sočutje. Tiste redke, ki so se obnašali, kot da je mongoloidnost sramota ali morda neozdravljiva in neznanško nalezljiva bolezen, je preprosto prezrla.

V parku je srečavala vedno nove ljudi.

Starejši niso vedeli, kaj je narobe, toda otroci so brž odkrili, da se Janko v peskovniku čudno obnaša, da ne govori in se ne zna igrati. Navadno so se mu smejali in ga zbadali z žaljivimi vzdevki, na katere seveda ni znal in ne mogel odgovoriti. Še naprej je topo in dobrodušno gledal v trop, ki se je spravil nadenj. Vzdržala je, kakor dolgo je mogla, potem pa sta odšla naprej, dokler se tudi tam ni ponovila stara zgodba.

Zdravi, lepi in bistri otroci v snažnih, lahkih oblekah so se ji zadirali v oko kot trnje. Čutila je živalsko jasnost in nagonsko ravnanje drobnih src, ki niso poznala sočutja, ampak zgolj radovednost, potem pa izobčenje malčka, ki jim ni mogel slediti.

– Lej ga, kako je butast! –

– Zakaj me tako čudno gledaš, debil? –

– A ti si neumen, a ne, da si! –

Pa vendar... Matere je prenašala še težje. Te so kot koklje pritekale malo kasneje, ko so, kot po navadi, spoznale, da je nekaj vendarle narobe pri peskovniku, gugalnici, namišljeni avtocesti, kjer so njihovi srčki dirkali z matchbox modelčki. Skušale so pokarati malčke, zahtevale, naj se umirijo, potem pa hladnokrvno premerjale Janka.

Če je le mogla, je poiskala samotnejši kraj, kjer se je popolnoma posvetila Janku, ga učila glasov, zlogov, kratkih besed in mu kazala telesne spretnosti, predvsem hojo.

Včasih, le tu in tam, je postal pozoren, kakor bi se premaknil v njem kanček razuma, jo pazljivo gledal v usta, premikal ustnice v posnemanje.

Takrat ji je srce zatrepetal, kot bi vnovič rodila, postoterjeno upanje ji je polnilo prsi.

Vodila ga je za ročice, da je prostodušno stopical ob njej, strmel z izplazenim jezičkom vstran, se neprestano zaletaval v nepredvidene ovire. Morala ga je vleči in odmikati, da ni pohodil pasjih iztrebkov ali pljunkov na pločniku.

Vročina je prelepila mastne dlani prek prsi.

Sleherna malenkost jo je brezupno dražila.

Janko je migljajal s prsti, s katerimi se je oklepal dlani, najraje bi ju sunkovito izpulila in svobodno zadihala. V glavi ji je bučala zatohlost kužnega poletja in brenčanje predelanih Tomosovih motorjev, s katerimi so se vsepovsod podili najstniki. Prestrašil se je, se obrnil k nogam in se je oklenil.

Potrepljala ga je po glavici in čakala, da mularija odpelje. V očeh mu je visel prvinski strah pred nedojemljivim.

– Motor je, Janko, mo-tor. –

Otrok je zabrblijal nekaj vase, nebogljen in prestrašen.

Dvignil je prošnjo vanjo, a je odkimala, pogledala po ulici, koliko je še do odcepa v Tivoli. V meči so jo grizle žile, predolgo je stala na mestu.

– Pojdi, ne morem te nesti! –

Malček ni niti poskušal doumeti, pričel je cepetati. Poskočil je, kakor bi znal tudi najbolj pretanjeno baletno fineso, izgubil ravnotežje in padel vznak na pločnik. Med padanjem je usta prešinilo začudenje, razširil je oči, da bi se s pogledom ujel v nebo, toda glavica je kljub temu udarila ob tla. Za hip je izgubil sapo, naslednji trenutek je že obtožujoče vpil.

Prestregla je poglede redkih mimoidočih, ki so upočasnili korak in ji naložili na ramena sledove krivde, mukoma je zajela sapo in dvignila kričača, ki je divje cepetal in suval z nogami. Zadel jo je v trebuh, da se je opotekla s suvajočo težo in boleče udarila z ramo ob zid. Rob se je zajedel v meso, levica je popustila prijem, fantek je spolzel iz naročja. Sledila mu je skoraj hkrati zledenela v strahu, ker je vnovič padal z glavo naprej, toda njen poskus je za malenkost zamudil. Med svetlimi lasmi je privrela na plan tanka rdeča nit, ki je prilesketala na čelo in se razlezla v lužo na srajčki.

Gledalci so nemo spremljali otrokov padec.

Zlomila je obraz v strahu in pokleknila k njemu. Ni se premaknil. Zatrta je v sebi nagon, da bi ga sunkovito dvignila in stisnila k sebi, nič več ni jokala.

Okoli nje sivina, stud, votlost.

Obrazi polni prazne nelagodnosti so migljali pred njo, se spreleteli po njej, zacvrkutali po otroku in izginili.

– Janko! –

Otroka je spreletel drget, ki se je stopnjeval v nezadržno tresenje, potisnil je ozko bradico naprej, napel kožo na vratu v vozlaste vrvi in obrnil oči v belino.

– Janko!!! –

Kot brez uma je planila pokonci, klopotajoče udarjanje srca je cefralo senca. Proti njej je prihajal starejši par, on sivolas, betežen, s palico, ona majhna, zalita, račkasto razprtih stopal. Izpiti telesi sta se zibajoč premikali naprej. Počasi, čisto počasi.

Naprej nikogar.

Zadaj moški z aktovko, resen, potnih kapelj na čelu, z Delom pod pazduho, prašnih čevljev.

– Pomagajte, prosim! – je zavrtala vanj.

Po cesti je teklo jekleno deževje stoenk, jugov, Nemci s starimi modeli mercedesov, prikolicami.

Starčka sta pobrala obraz iz omotičnosti v zaskrbljenost, ženska je široko odprtih ust lovila sledove hladu in vlage v suhi vročini, spremljevalec se je skonil k otroku.

Moški je potegnil trebuh vase, ko je stopil mimo, da bi se ne opacal, se odkašljaj in zavil okoli vogala.

– Takoj mora v bolnico, – se je srebrno razlil globoki glas naokoli.

Dvignil je palico v reko avtomobilov in stopil pred cvileče zavore skoraj že povsem dotrajanega fiata 125.

Soferju je kapljala jeza z obraza, kazalo je, da mu bo ugasnila zelena luč v križišču. Tapkal je s prsti po volanu, oblečenemu s kožo, pogledoval v vzvratno ogledalo, da bi našel luknjo v koloni in se naslanjal v semafor.

– Kaj je? – je vstal nestržno v otrokov drget in krvavo srajco, ko je zagorela rumena.

Srečala se je za trenutek z namrščeno hladnostjo, nezanimanjem, beganjem po otroku in njej. Zdelo se je, da gleda v Milanove oči, nasitene po prekrokani prevarantski noči.

Trznila je vstran, se opotekla korak nazaj.

Skozi stisnjeno grlo je prihajalo premalo zraka, prsi so protestirale, vpile po razširitvi, hlipale za rešitvijo. Proč, proč, ji je kljuvalo v glavi, med udarce je vnikala misel na Janka, ki je trdel na tleh.

Skoraj se je zaletela v debelo račko, ki je začudeno čakala, da se ji povrmeta moč in sapa.

– Udji, luda ženo! – ja zavpil šofer, ko sta s sprehajalcem dvignila fantka na zadnji sedež.

Brez moči se je zrušila k Janku.

Milan se je vrnil ob pol enajstih zvečer.

Tih, zapet v pravkar preživeti doživljaj, nekako sit.

Z ust mu je visel cukreno nabrekli dan. Zadovoljno se je raztegnil, razprl kot leni maček, ki se upre na sprednje tace in sune z zadnjimi v zrak.

Hodil je počasi, po prstih, bal se je, da bi po nerodnosti ne prebudil otroka. Stisnil je gumb daljinskega upravljalca in se zagledal počeno v ekran, kjer je migetala Poletna noč. Preklopil je na Koper, nabral čelo v profesionalno košarko lige NBA.

Samodejno je segel z roko proti predalu, ga odprl in si odvil tablico čokolade. Zadovoljno je mljasknil z jezikom in obraz se je razlezel v še pristnejše ugodje. Zrla je vanj, kot bi pred seboj gledala bitje z drugega sveta.

Nenadoma so se v prah sesule želje neskončno dolgih dni, ko je čakala, da bo prosta in bo sedla ali legla k Milanu, da bi jo pobožal, lenobno pretipal z dlanjo prek bokov, do rok, dlani, jo potegnil k sebi in ugasnil televizijo.

Milan! so vpile zgrožene oči vanj.

Zleknjenemu moškemu so v pogled segale le izmenjajoče se slike na ekranu.

Bes se je prevret dvignil čez rob, sunila je divje proti mizici, da je zažvenketalo steklo v kapljaste drobtine, velika steklena plošča se je pajčevinasto razlezla po preprogi.

Milan! se je odrekla tistemu drobcenemu trenutku, ko je pomislila nase, vnovič je imela v sebi ranjenega otroka, zabliskala v zgroženi pogled, kamor se je pričela barvati jeza.

Rdeč v obraz je vstal in s copatom dregnil v drobir.

– Ja, kaj pa je, madona?! – je potegnil in pristopil še vedno z daljinskim upravljalcem v roki.

Zlomila se je, nenadoma ni več zmogla besede, iz grla se je plazilo pojemajoče goltanje, ki jo je tako strahotno spominjalo na otroka.

– Poglej me . . . –

– Saj te! –

– Zares . . . –

– O, baba hudičeva, saj te gledam! Kaj hočeš, da buljim oči vate?!

Napol pokrčenih rok je čakal, da mu vrže v obraz še zadnjo neprijetnost, da bi lahko planil vanjo in ji jih naložil, da bi se umirila.

Zajokala je brez solza, z naperjenimi nohti našla srajco na moževih prsih in jo prebodla. Začutila je toploto pod blazinicami in sladko, odrešujoče zarezala.

Iz začudenja je spočel krik, odmaknil se je in jo nerodno pahnil proti steni, kjer se je sesedla.

– Auuu! A si nora? –

V stanovanju pod njima je ritmično udarjalo ob strop in prosilo za mir. Segel je z lopatastima dlanema po njej in jo silovito stresel.

– Kaj je, povej že! –

– Janko, – si je iztrgala iz presledka med neobrzdanim hlipanjem.

– Kaj me jebeš s tem pankrtom?! –

Odkimala je, stisnila glavo med kolena.

Stisnil je pest, da bi udaril po ženski, ki ga je tako očitno izključila iz pogovora, potem pa zastal. Izpustil je sapo, brnil proti steklu, a že manj gototno, si nadel lahko jopico.

Ko je odhajal, se je vabil na razsrjeno lice obet.

Prebudila se je na kavču v pomečkani obleki in zastrmela v luč, okoli katere so plesale večje in komarji. Ujela je marelični košček neba, ki se je predajal jutru.

– Janko, – je boleče spolzelo rezilo skozi prsi.

Njen mali, nebogljeni fantek, ki v bolnici nikogar ne pozna in ga nihče ne razume. Posmrkala je in vstala, kar samo jo je neslo v kopalnico po metlo in smetišnico, da bi pometla razbitine.

Tu je obstala in se utrujeno pogledala v ogledalu.

Vanjo so bolščale rdeče, motne oči, stotine gub na čelu in po obrazu, razmršeni lasje, rumenkasti zobje.

Umaknila je roke od metle, kot bi po njej gomazel mrčes, v trebuhu je zaključevala praznina.

Po dolgih letih sama, prazna, zapuščena. Ker ni poleg nje Janka.

Kdaj neki je umrl Milan?

Ko sem rodila?

Ko je spoznal, da je Janko defekten?

Že prej, ko sem ga ujela na nosečnost, zlomljenega, slabe vesti, zapuščenega in samega?

Stresla je z glavo, da bi iztrkala takrat izgovorjene grožnje iz spomina.

Nikoli ni bil zares njen.

Vedno samosvoj, tuj, na poti k drugi.

Pred očmi ji je zaigral prizor, ko ga je videla z dolgolaso trlico v Kora baru, zavzetega, prijaznega, nagibal se je k njej, se je dotikal, kot se nje ni nikoli.

Obrnil se je vanjo, očitno ga je spremljevalka opozorila, da je nekaj narobe, skomignil je, dobro je slišala Ah-moja-bivša.

Ona pa je nosila v sebi Janka, srečna do zvezd.

Zbrala se je in si obrizgala obraz z vodo, si ga obrisala in poskusila z ličili. Potrpežljivo je skušala prikriti sledove prejšnjih dni, toda po pol ure je omagala. Vedela je, kje ima Milan steklenico z viskijem, ki jo je verjetno bolj po pomoti kot zasluženno dobil od tujega poslovnega partnerja. Hranil ga je kot svetinjico.

Z močnim zasukom desnice je odvila kovinski zamašek in nagnila.

Zaletelo se ji je, grlo ji je zagorelo v pekočem preblisku.

Nagnila je še enkrat, še, še enkrat, stopila v sandale in pohitela.

Na Poljanskem nasipu se je prerinila iz prenapolnjenega avtobusa in stekla proti otroški kliniki.

Bolniške sestre so prihajale v službo, vratar je zehal in brisal po mizi pred seboj, kakor bi se skušal odkupiti za nočno spanje. Izmuznila se je mimo recepcije in se ustavila šele v hodniku, kjer je ni mogel več opaziti.

Srce ji je zaigralo.

Slednjič! Janko, še malo . . .

Pogledala je na uro. Še nekaj časa bosta trajala predaja izmene in pitje kavice.

Neslo jo je po stopnicah, skozi ozek, temačen hodnik mimo sanitarij in naprej proti sobam.

Sredi hodnika je stal malček z dudko v rokah in medvedkom, hladne plošče plastičnih tal so ga lizale v podplate, da se je prestopal. Dvignil je roke proti njej in oprl modrino otroškega pogleda v hrepenenje po Janku.

Vzela ga je v naročje in nadaljevala proti sobi, kjer je ležal njen fantek. Že zdaleč je slišala jok.

Planila je v sobo, odložila neznanega malčka in se nagnila prek ograjice k Janku.

– Mam, – je zahlipal in ovil roke okoli vratu.

Začutila je močan vonj po blatu in urinu, potipala ga je, bil je hladen, skoraj mrzel, premočen do kože. Nihče mu ni dal pleničk za čez noč.

Nenadoma je stopila v sobo sestra in prestrašeno kriknila.

– Kaj pa vi tukaj? – se je zbrala in profesorsko našobila ustnice.

Namršeno je čakala odgovor.

– Kako morete tako slabo skrbeti za otroka? Vso noč ga niste pogledali! – je izbruhnila in položila sinka na previjalno mizo, da bi ga razvila.

Mali se je vnovič prestrašil, morda ga je zbegalo, da ga mama odlaga proč, predirljivo je protestiral in brcal.

Skušala ga je s silo obvladati in ga kar najhitreje očediti.

– Pustite vendar! – je posegla vmes sestra, – saj vidite, da je razburjen! –

– Zaradi vas!! –

– Zaradi mene? –

V sobo je stopila tudi glavna sestra, privabilo jo je vpitje in otroški jok.

Bila je starejša, močna in avtoritativna ženska zalitih lic in mogočnih prsi. Materinsko je posegla vmes, položila dlan okoli razburjene mamice, da bi jo brez hude krvi ustavila. Tudi sama je opazila, da je otrok zanemarjen in ravno o njem ji je nočna potožila, da ji je povzročil kopico težav. Ženska, ki je s poslednjimi očmi zadrževala solze, se ji je smilila.

– Brez skrbi, vse bomo uredile, – je poskusila mehko.

– Ne, – je vsiljivka brezupno razširila oči kot preganjana žival, ko jo podro napadalčevi kremplji, sunila je z glavo navzgor in zadela sestro v obraz, da se je brez besed zrušila ob otroško posteljico, od tam pa na tla.

– Mam! – se je luščilo skozi otroški jok, vsi trije otroci so prestrašeno vekali.

– Janko! – je živalsko iztisnila z sebe, se otresla prijemov in ga hotela stisniti k sebi.

– Ta ženska je pijana! – je zaslišala za seboj, več in več jih je bilo okoli nje, moči so jo zapuščale.

Nenadoma se je sesedla, kot bi obešencu spodmahnili stol, zadržnilo jo je blaženo utripanje teme, gibi so si poiskali mir in zastali. Čutila je, da se ne dotika več tal, spoznala, da jo nesejo in polagajo na pomožno ležišče.

Skušala je zamahniti proti vbodljaju v nadlahti, a je bilo prepozno, nosilo jo je, odnašalo, odneslo.

Težkih, črnih misli je ubirala pot skozi mrmrajočo množico, ki se je zlivala po ulicah, svinčeni oblaki nad mestom so nosili v sebi do roba polno mero dežja, da ga zlijejo v prašno, umazano gnezdo. Veter je poljubljal spodnje strani listja uvelih brez in gabrov, vrtinčil smeti v kolobarje.

Grizla jo je misel na bolnišnico, sramota, ki jo je doživela, strah, da se utegne Janku kaj slabega pripetiti.

Slutila je zlo v zraku, vsi čuti so jo utripajoče svarili pred njim. Skoraj želela si je, da bi se ji zgodilo čimprej tisto slabo, ki čaka nanjo, da bo konec nestrpnosti.

Sleherno bolečino bo prenesla.

Ni je reči, ki bi ji razdrla v prsih željo po Janku, njegovi bližini.

V glavi ji je vroče utripalo.

Saj bova skupaj, vsak čas bova skupaj!

Zastala je, se oprijela klopi pred blokom, kjer je Janko najraje lovil ravnotežje.

Sedež je bil ravno prave višine, da se je zlahka oprijemal. Srce ji ni dalo, da bi vnovič prehitro potonila v mrtvino pustega stanovanja.

Veter ji je mršil lase, ki so se lovili in vozljali po obrazu, debele kaplje so se razbile v mokre krogce. Nekaj jih je pristalo na utrujenem obrazu, oprijele so se mastne kože in sramežljivo utirale pot proti svetlim dlakicam na bradi. Prešinila jo je radostna, vihrava svoboda. Ljudje so poskrili glave pred poletno ploho, njej je velevala, da se sleče in steče pod božajočimi prsti vodnih curkov, dokler bi se iz telesa ne kadil pot in hladil izmučene mišice.

Na usta je prifrftotal nasmeh.

Usulo se je še bolj, zavpila je kot otrok v radosti, ko brizgne v lužo, in stekla pod napušč.

Gledala je še minutko v šumenje in se obrnila proti stopnicam.

Bolj ko se je bližala stanovanju, bolj ji je izginjalo z lic veselje, Janko je vnovič ihtavo priplaval na površje. Nenadoma se ji je misel, da bi gola legla na posteljo, odprla okno in poslušala dež, priskutila kot precukrena jed.

Požrla je cmok in vtaknila ključ v ključavnico.

Uspela je le napol, ključ je obstal.

Preverila je, da se ni zmotila, ključi so si bili zelo podobni, toda poskušala je s pravim.

Onemoglo je pobesila ramena, ko se je izpod misli na Janka porodila ostudna, še rosna, a odvratna Milanova nakana.

Pozvonila je, udarila po vratih.

Nič.

Zdaj se je naslonila na zvonec, besna, pripravljena, da skoči v moža in mu pregrizne vrat.

Kaj ji mar stanovanje sami? Spi lahko na klopi, na cesti, kjerkoli, toda za Janka ga mora imeti, drugače bo moral v zavod, da ga pokopljejo med rešetke. Obup je prilil ognja pojemajočim močem.

– Milan, odpri! Vem, da si v stanovanju! – je zavpila otožno, slutnja zla v njej ni ugasnila.

Ni Milan, nekaj drugega.

Jek se še ni pobesil po kotih globokega stopnišča, ko je zaškrtalo, vrata so se odprla za ped.

Kljub besu ji je lice padlo v nasmeh, kakor bi se z možem igrala skrivalnice in bi ga prehitro spregledala.

– Pusti me naprej. –

Milan je gledal skoznjo.

Dihal je enakomerno, vzvišeno. Tuje.

– Izgini! – je siknil.

Z vso silo je udarila po vratih, da ga je zaneslo, krilo je spustilo na plan sliko platinaste suhice, ki jo je morala že tolikokrat spregledati, stala je od pasu navzdol gola v lahki srajčki, pripravljena, da se preda Milanu na podboju, pod prho, nad banjo, kjerkoli, iz oči ji je tekla spolnost, želja po združitvi.

Ujel se je, jo zgrabil za roke in potisnil v hodnik. Stopil je ven, zaprl za seboj.

Stisnil jo je za vrat in se nagnil vanjo.

– Nočem te več videti. Nikoli več!! Te raje ubijem, kot bi te še gledal! –

Spustil se je s prstov na stopala in popustil pritisk.

Reagirala je bliskovito, kakor bi vse življenje čakala podobne priložnosti, da mu poplača za prizadejane bolečine. Zatulil je, se sklonil in ji vrnil z desetkratno močjo.

Ustrašil se je maske na obrazu, jo klofnil, da bi jo prelomil, potegnil kvišku kot vrečo in jo naslonil ob steno.

Po stopnicah je sopihala petinšestdesetletna šivilja, ki se je vračala z opravljanja pri spodnji sosedu, v trenutku je prebrala zgodbo in se zgroženo namrdnila moškemu.

– Vas ni sram? – je vrgla vanj.

Milan ni odgovoril, izginil je v stanovanju in zaklenil za seboj.

Tavala je po ulicah, umitih od dežja, se izogibala prešernim korakom.

Petek popoldne.

Stotisoče src, ki hitijo domov, na svoje, kamorkoli, kjer se da skriti pred pogledi radovednih in privoščljivih.

Kam?

Nikjer nikogar. Pisarne prazne, topo udarjanje pet v brnenje sesalcev, namrgodeno spogledovanje mokrih snažilk v spodnjem perilu in delovnih haljah.

Center za socialno delo občine Ljubljana-Bežigrad.

Zvonjenje v prazno. Nič. Nič. V ponedeljek.

Če bo ponedeljek.

Stopila je v vrsto v Astrini samopostrežbi, dobila kose kruha iz štruce, mehko, hrustljivo skorjo, usta so zalivale sline, zmleta hrana ni prinesla potešitve. V želodcu je čutila neznosno težo, pest, ki se je dvigala proti grlu.

Vrsta ni hotela nikamor, vila se je med polžki, makaroni, sladkorjem in moko, se rinila v razporek med dvema blagajnama . . .

Za njo je zajokal otrok.

Vsesalo jo je nazaj, da bi preletela par, ki je zabaval utrujenega malčka. Držala sta se za roke, potna, utrujena, zlita v eno.

V nevidne niti, ki so se naprej in naprej razpredale med njune gibe, besede in poglede, je obešal krempeljce fantek in prosil, da ga čim prej odneseta domov. Janko! jo je drobil stok, spustila je košaro na tla, da se je kruh prekopicnil na zamazana tla, in stekla proti izhodu.

Siloma se je prebila skozi zagozdo teles pred blagajno, preslišala klice in komajda dosegla prostost ob vhodu, kjer je izbruhala tisto malo hrane, ki jo je še imela v sebi.

Mimoidoči so jo gladko spregledali, hiteli po nevidnih tirnicah, ki so začuda hitro popravile smeri za meter levo ali desno.

Poskusila se je očediti s papirnatim robčkom, prsti so se kiselkasto lepili, zaman je gledala za vodo. Papir se je napojil vlage in scefral v krpice. Vrnila se je v blagovnico, z ramenom predrta vrsto pred pultom.

– Prosim, se lahko umijem? – je vpadla v pogajanje o količini.

Prodajalka je nestrpno pogledala gnečo pred seboj, se ozrla, preslišala prošnjo.

– Lepo vas prosim, ne morem takšna... –

– A pijete pa lahko? Kdo bo pa čedil za vami? Pa še sama sem, – je dvignila nos in pričela z veliko vnemo zavijati zeleno blago, obrnjena že v smeri naslednjega kupca, ki je bral z listka.

– Saj nisem pijana! Slabo mi je, oprati moram bluzo. –

Porota desetih parov oči ni poslušala razlage.

Obsodila jo je že davno prej.

Obrnila se je na peti.

Ko je hodila po ulici, je kapljalo z obleke na tla, brez dojemanja je zrla v mimoidoče, ki so se delali, da je ne vidijo, potem pa posmehljivo gledali za njo. Vedno počasneje je prestavljala nogo pred nogo, polna Jankovih slik.

Obhodnik je zalučal kapo na klop in sedel za mizo s pisalnim strojem.

Pretegnil si je razbolene noge in nezavedno pihnil pšenični frfru s čela.

– Kaj bi torej radi? –

Dvomil je, če je storil prav, ko jo je pobral.

Mar bi pogledal na drugo stran.

Preganjati pijane ženske, ki se ponečedijo. Umazan posel.

Pa ženska ni pijana, ampak pretepena. Mož jo je zabrisal čez prag. Še bolj neprijetno.

– Nič. Leči nekje, zaspati, – je utrujeno, z enakomernim, naveličanim glasom ponovila ženska.

Pod očesom velika oteklina, razbita ustnica.

Pokimal je, se z nohtom popraskal za ušesom, vzel kemični v roke, ga zavrtel v rokah in odložil.

– Veste, nismo pristojni za zakonske prepire. Samo za prekrške zoper javni red in mir ali kazniva dejanja. –

Sranje. Moral bi jo kar pognati. Ženska je molčala, se rogala takšni postavi. Zdelo se je, da ji je popolnoma vseeno, kam teče miličniku tok žoltavih misli. Pobrskal je po telefonskem imeniku, ga žalostno treščil nazaj.

– Pojdite k staršem, dokler se to ne uredi, – je zasvetil.

– Nimam jih več. –

– Prespite pri prijateljih, sorodnikih. Nekoga vendar morate imeti! – je pobegnili počen glas v falzet.

Spomin se je židko sesedel, zgrbil v otopelost, iz sivine v glavi ni izvlekla obraza, ki bi ji bil znan. Nikjer prijaznega imena.

Sem res tako zelo, zelo sama?

Začudeno je gledala v sebi sliko dolgolasega dekleta, ki tišči glavo v krog prav tako dolgolasih glav, se smeji poletnim zgodbicam, zaljubljenosti, skrivnim obljubam predaje.

Vitka, sveža, prijetna.

Tega dekleta že dolgo ni več.

Niti v njej sami ne.

Morda pa je to tisto?

Je zato postalo vse tako strašno sivo in neizbežno, da je ugasnilo pričakovanje?

Morda želja, da bi Janko ozdravel in zrasel v razumno bitje, le ni bila dovolj, da bi ostalo življenje rosno in zeleno?

– Tovarišica! Tovarišica! –

– Ja, prosim? – je zasanjano stresla z glavo.

Dvignila je brado vanj, da se je zdelo, kot da ga z zanimanjem posluša, toda besede so prasketale brez moči po nepredirnem oklepu, ki jo je obdal.

Hlad okoli nje je zamrznil sleherno pričakovanje.

Duša v njej je brlela z bledomodro lučko in utripala proti temi, ki se je gostila. Le kdo bi se menil za neumno prepričevanje da-le-ni-tako-hudo, saj-se-bo-vse-uredilo, ste-poskusili-po-mirni-poti in morda-se-je-že-premislil.

Saj Milan vendar ni več štel.

Samo, da je to spoznala šele sedaj.

Janko je ohranjal željo po nadaljevanju poti, misel nanj je uravnavala vse preostale, ves svet v njej.

Na pot mora, stran.

Sredi vzgiba so jo dvignile noge, bilo je, kakor da jo je nevidna roka odnesla proti vratom.

Moški je pregriznil napol izrečeno besedo, stopil je za njo, toda kakor bi mu odpovedal lovski nagon.

Olajšano je gledal, kako izginja.

Povsem otopela je čakala med hrupno nestrpnim rojem mamic, bratcev, sestric pred bolnišnico, da se odpro vrata in bo spet skupaj z ljubim Jankom.

Pod pazduho je stiskala plišastega medvedka, malo manjšega od tistega, kot ga je imel fantek, ki ga je pobrala sredi hodnika ob prvem obisku.

Večjega ni mogla skriti pod bluzo, ko je zapuščala trgovino, že tako in tako jo je trgovka sumnjičavo opazovala, ker ni ničesar kupila.

Morda ga bo pretentala, da bo sprejel igračko namesto plišaste cunjice, s katero je hodil spat doma.

Zrinila se je med prve, ki so vdrli naprej kot povodenj, ko je sestra odklenila vrata in skoraj tekla proti sobi.

Zagrabilo jo je nenadno, da je obstala, ženska za njo je zavoljo nenadnega giba udarila obnjo.

Slutnja je postajala vedno bolj moreča, neizogibna.

Pa menda ne Janko?!

Vdrla je v sobo, toda v postelji pri zidu je spal dojenček, obrnjen na hrbet, z ročicami navzgor.

Zavpila je ranjeno, pogledala po sobi, četudi je že vedela, da Janka ni.

– Janko!! – je iztrgala srce iz prsi, našla na hodnik in padla.

Primarij je stopil v kabinet še rahlo zadihan in napolnil prostor s skoraj sakralno vzvišenostjo sivolase avtoritete in starčevske modrosti.

Zagorela lica so izžarevala občutenje pristnega sočutja.

Iztegnil je dlan proti Milanu, ki je obstal kot šolarček.

– Moje iskreno sožalje! –

– Hvala, – je izdaval, spustil dlani, da so prosto zanihale. Ni in ni znal najti položaja, v katerem bi ga roke ne motile in ne izdajale, kako strahotno odveč mu je sprejemanje sožalja.

Primarij mu je pokazal stol ob prenapolnjeni mizi in počakal, da sede.

Izbiral je besede, kakor bi se bal, da bi že z glasom mogel razbiti komaj priborjeno mirnost v očetu, ki je izgubil sina.

– Veste, prav bal sem se, da vaša žena ne bo zmogla tako hudega udarca. –

– Ja, – je zajeceljal Milan, – še dobro . . . –

Rdečica je izdajalsko lezla prek vratu do čela.

Presedel se je, v kotičku ust je zatrzala koža.

Čutil je zadah svojega prepotenega telesa, obleka mu je bila odveč, dušila ga je.

– No, morava se pogovoriti o vaši ženi. –

Glas se je iz sočutja izvil v suho, kamnito utrujenost.

Izmaknil je pogled, toda sogovornik ga je prikoval nase.

– Ja . . . –

– Mislim, da ji je Janko dajal večino življenjske volje, zato bo terapija v kliniki najbrž neuspešna. O tem se lahko pogovorite s primarijem Mladenovim. Več upanja obstaja, če bi vi sodelovali. Čez čas bi verjetno kazalo, da jo vzamete domov. –

Milan je prestrašeno trznil.

Dlani so stisnile naslone, dvignil se je.

– Pravzaprav . . .

– Prosim? – je neizprosno terjal primarij.

Besede so sfrčale mimo.

Nagib je pritiral moškega do vrat, kjer je cunjasto moledoval s ključnimi rameni, odganjal krivdo, ki se je pripravljala, da sede nanj.

– Z ženo sva se razšla. Saj veste, ni se dalo z njo. Janko, živčnost, vse skupaj. Nikoli ni bila mentalno povsem . . . –

Primarij se ni premaknil, ni hotel pokazati, ali je besede pričakoval ali ne. Odsotno je segel po rokovniku.

– Torej naj ostane pri kolegih na nevropsihiatriji? –

Milan je hladno prikimal, v obraz se je vračala trdota.

– Veste, za vedno je ne boste mogli pokopati pri nas. Mogoče bo ozdravela. –

– Ja, – se je skoraj zasmel primariju v obraz – mogoče. –

Zunaj je dvignil roko, jo stisnil in zamahnil z zategnjeno pestjo, nasršeno v kljubovanju, kakor bi želel svetu pokazati, da so odpadle spona, ki so ga zatirale.

Zgoščen spomin na časovno morje

Lucijan
Vuga

1.

izmaknem grmu jabolkast sadež
sveže zelen brez leska zdrav
komaj vonjiv po orehu in vrbovem lubju

ga težkam v rokah se z nosnicami dotikam
in od nekod se v tako vzdušje mi prislika
dekliško nredje ki polje v zložni hoji